

moci, jako vůle státu s teorií o státní moci jako moci panující. Jen východisko je různé.

III. Státní moc je platnost právního řádu.

Vycházejíce z předpokladu, že stát je právní řád, pokusili jsme se dokázati, že není možno konstruovati pojmovou kontradikci mezi státem a právem. Tím odpadla i možnost tvůrčích elementů státu a hlavně státní moci. Všechny atributy, jimiž panující teorie snažila se odlišiti státní moc chápanou jinak než normativně se nedaří a patří jen právnímu řádu. Je to jen právní řád, jenž poroučí, vládne, nutí, je původní a má svou vlastní moc, je svrchovaný a není mu možno uniknouti. Státní moc je jen objektivní platností právního řádu. »Specifický vztah na jednotu svazku, přičítání státu, je možno jen na podkladě normového řádu, pomocí něhož jednotlivá lidská jednání teprve jsou vyzvednuta z nekonečného množství lidských jednání, jsou specificky normativně kvalifikována a spojena v onu jednotu, která se nazývá státem. Poněvadž tento řád může býti jen právním řádem, musí státní moc býti právní mocí t. j. specifickou mocí práva t. j. jeho platností²⁷⁾.

Z P R Á V Y.

Odborníci ve vládě — vadou demokracie? *Otázka odborníků ve vládě čítá se za vadu demokracie. Není to však vada demokracie, tedy vada zásadní, nýbrž vada v provádění demokracie, tedy vada formální, vada organizační. Problém odborníků-politiků je problémem vývojovým, je problémem stran, problémem politické struktury státu. Naše strany politické nevyvodily dosud všech důsledků ze vzniku vlastního státu, z toho, že se staly ze stran vládně i státně opozičních stranami vládními a státními, čili, jak se u nás říká, státotvornými. K úkolům výlučně opozičním stačili jim plně odborníci v agitaci a demagogii. Pravím: stačili, poněvadž není to omluvou, že si již tehdy nevytěžovaly mezi sebou generaci politiků-odborníků, nýbrž spokojily se nanejvýše s příležitostně politisujícími odborníky. Mezi nepolitickým odborníkem a politikem-odborníkem je veliký rozdíl. Nepolitický odborník trpí oproti politikovi obyčejně nedostatkem pružnosti, nemá politického přehledu, svým odbornictvím je strhován k autoritářství a jiným předsudkům, které jsou neslučitelné s politickou praxí, nemá osobních známostí ani zkušeností parlamentních, nemá rutiny vyjednávací a z toho vyplývá, že také nemá dosti odvahy nebo schopností, své, třeba dobré myšlenky, realizovali přes veškeré nesnáze parlamentní, nebo konečně volí pro tuto realizaci špatnou cestu. A tu při-*

²⁶⁾ Kelsen: Allg. St., str. 97.

chážíme k tomu, že i odborníci jsou dvojího druhu: theoretičtí a praktičtí. Theoretiky ubíjí administrativní provádění jejich myšlenek a přivádí je často ad absurdum. Praktici, na př. úředníci, nedovedou se pohybovati mimo své milieu, a omezují se nutně nejpůjše na zlepšování technické administrativy, vyhýbajíce se zásadním otázkám, poněvadž si jednak zvykli za svého úřadu považovati je za sacrosanctum, jednak nechťejí se vystavovati obtížím parlamentního jednání, kterých se hrozí. Samozřejmě platí i tu výjimky. Jsou i u nás, odborníci, kteří jsou rozenými politiky, kteří tedy mají předpoklady jak osobní, tak věcné, pro odborníka i politika. Tím zdálo by se, že jsou předurčeni pro vládu. Skutečnost nás však poučí o opaku. Způsob, jakým se na př. u nás demokracie provozuje, tipuje povolání politiků-odborníků, kteří nejsou politiky profesionálními, nýbrž snad nanejvýš amateury, za nedemokratické. Přes to, že nikde nedá se dovoditi, že vláda nepolitiků, zodpovědná parlamentu, by byla v odporu se zásadami parlamentarismu i demokracie, je pochopitelno, že strany se jí brání, poněvadž tím dokazují svou neschopnost vládu převzítí. T. zv. odborníkům ve vládě se vytýká, že jsou absurdnosti v parlamentě už tím, že za nimi nestojí žádná strana. To je omyl. Za každou vládou musí státi parlamentní většina, jinak se vláda musí poděkovat. A strana nemá podporovati ministra proto, poněvadž je to její straník, nýbrž proto, že souhlasí s tím, jak spravuje svůj resort. V této věci bylo by posuzovati odborníky jako parlamentní plus, poněvadž jednak skutečně uplatňují zásadu dělené moci ve státě, kterou uvedla stranická státní správa ad absurdum, jednak nutí strany, aby svou podporu vládě řídily důvody věcnými, nikoli ohledy stranickými. Je-li ve vládě pouze politik-*n e- o d b o r n í k* t. j. bez odborné znalosti a bez odborných ambicí, má vždy na mysli spíše zájem své strany, nežli zájem svého státu. Je to pochopitelné, poněvadž celá jeho dosavadní činnost směřovala k povznesení strany všemi prostředky. Že tyto prostředky nejsou voleny často dosti opatrně a nejsou diktovány ohledy na stát, je z dosavadních zkušeností dostatečně známo. A tak bilance činnosti neodborného politika ve vládě při vši dobré vůli, kterou snad svému úřadu věnuje, je passivní. Neodborný politik ve vládě nemůže dáti úřadu, k němuž byl povolán, to, čeho úřad vyžaduje, totiž iniciativu a pevnou ruku, nemluvě ani o přehmatech, kterých se neodborník-ministr může dopustiti a také dopouští svou laickou neznalostí toho, co může a nemůže býti, a zase je i tu takový ministr sváděn k tomu, aby používal svého úřadu k posílení strany, přehlížeje, snad nevědomky, že tím poškozuje jednak stát přímo tím, že zneužívá státní administrativy, jednak také nepřímě tím, že demoralizuje tuto administrativu. Při polemice s návrhy na vládu odborníků poukazuje se často na cizinu, že tam prý něco podobného se neděje, že tam je ministrem (říká se chybně »může býti ministrem«) jen politik. A tu jsme u jádra věci, u pojmu *p o l i t i k a - o d b o r n í k a*. Všude v cizině je zvykem, že každá strana si vychovává řadu politiků odborníků, kteří kdykoli by straně

byla nabídnuta vláda, by ji mohli převzít. A jsou to vynikající politikové (nikoli snad nějaká odbornická druhá garnitura), kteří se specialisují na určitý odbor tak, že odbor tento opravdu ovládají. Tento zvyk je přirozeným důsledkem toho, že politickým cílem každé parlamentní strany jest vláda, t. j. vlastní správa státu. Dlužno tedy vynaložit vše, aby každá strana byla na tuto vládu co nejlépe připravena. Vláda je v prvé řadě zodpovědnost za řádnou správu státu, zodpovědnost parlamentu, zodpovědnost voličům. A tato zodpovědnost předpokládá také zodpovědnost strany vůči sobě samé, že je s úkolu, o který usiluje a který má být na ni vložen. Strana, které by byla nabídnuta vláda, a která by ji nemohla převzít, ztratila by svůj existenční význam. Tím si vysvětlujeme, že v Anglii na př. Labour Party, strana poměrně mladá, mohla docela dobře obsadit celou vládu a to některými lidmi odborně nesporně vynikajícími (Snowden). Politický boj je přípravou. Vláda je jakousi zkouškou dospělosti každé strany. Proto se každá strana dobře připraví, aby nepropadla. Nejsou tedy volání v cizině do vlády odborníci mimo strany stojící, protože jich strana nepotřebuje, když má svých politiků-odborníků sama dost. To ovšem neznamená, že se u nás, kde strany těchto odborníků většinou nemají, musí vládnouti ne-odborně. Vývoj našich stran nepřipravoval k vládě, nebylo to jejich cílem, činnost jejich byla spíše vůči státu negativní a proto také nebylo třeba politiků-odborníků a dnes, kdy by jich potřeba bylo, jich nemáme. Tím, že stranám nebyla cílem a účelem vláda, vyplynula se absurdnost, že strana sobě sama stala se účelem a cílem, ačkoli má být prostředkem, a že prostředkem stala se vláda, stát, které měly být cílem. Tato zvrácenost demokratických pojmů musí být odstraněna převýchovou. Strany musí si uvědomit, že zásadou »strana pro stranu« stávají se institucí jalovou, zbytečnou, škodlivou, zbavují se svého určení a stávají se příživníkem státu. Heslem musí opět být »strana pro stát«. A heslo to se již cítí, když se volá po státnících a od-mítají se politici. Politikem se mívá politický předák, který pracuje pro dobro a slávu strany, třeba by tím utrpěl jeho stát, státníkem, kdo pracuje pro dobro a slávu státu, třeba by tím utrpěla i jeho strana.

ara

Světová měna. Národohospodářský týdeník »Wirtschaft« uspořádal vánoční anketu o tom, je-li světová měna žádoucí a dá-li se uskutečnit.

Až na výjimky (Loucheur, Nitti, Krassny-Krassien, sir Josiah Stamp), kteří prohlašují světovou měnu za absurdní, shoduje se většina účastníků ankety v tom, že světová měna je sice žádoucí, ale v dohledné době nemožná (Lord d'Aberton, Norman Angell, Hellmuth v. Gerlach, Dr. Artur von Gwinner, W. Kux, Dr. Karl Renner, Dr. Václav Schuster). Min. ing. Jan Dvořáček soudí, že světová měna by byla možná, kdyby celý svět byl hospodářským celkem. Pokud je však rozdělen na hospodářské skupiny, budou také různé měny, z nichž každá bude nejlépe vyhovovat hospodářskému rytmu své skupiny, t. j. rytmu výroby, spotřeby i oběhu statků. Požadavek jednotné světové měny objevuje se vždy v dobách měnových fluktuací a je vlastně jen požadavkem úplné měnové stabilisace, který vzniká z uvědomění si škod, které utrpí všechny státy, jakmile v jediném

z nich dojde k porušení měny se všemi následky poškozujícími mezinárodní obchod. Tato chyba dá se odstraniti systemem úplně stabilních národních měn, jichž vzájemný směnný poměr je konstatní. Podle mín. dra Jos. Fořta v normálních i abnormálních dobách závisí stav měny každé země na duševních a morálních potencích, t. j. na kulturním stupni dotyčného národa. Dokud jsou mezi národy v této věci hluboké rozdíly, je myšlénka jednotné světové měny pouhou utopií. Dr. Friedrich Funder, chefredaktor vídeňské »Reich.post« zastává, že s politického hlediska je měna částí hospodářské a vojenské výzbroje státu. Otázka možnosti světové měny je tedy otázkou možnosti všeobecného trvalého světového míru. Před úplným a všeobecným ozbrojením, kterému musí předcházeti řešení všech rozlučujících velikých problémů národních, politických, koloniálních a sociálních, je světová měna jen krásným snem. Řada národohospodářů vidí možnost uskutečnění světové měny v postavení všech měn na zlatou basi. Tak na př. podle prof. dra C. Horáčka světovou měnou se míní zřejmě ten stav úpravy měnové, podle níž by se mezinárodní dohodou ve všech státech vzala za měnový základ určitá všude stejná váha zlata. Tím by nastalo veliké zjednodušení, přepočítávání by odpadlo, placení do ciziny, na cestách a pod. bylo by pohodlnější, byl by to podstatný krok k rozšíření světového hospodářství. Taková světová měna se nedá však za daných poměrů uskutečnit, poněvadž jednak ani dnes ani v dohledné budoucnosti nebudou moci zavést všechny státy světa úplnou zlatou měnu s volnou směnitelností bankovek, jednak také proto, že historické tradice a prestiž budou vždy překážeti tomu, aby se větší státy vzdaly svých dosavadních měn a peněžních jednotek. President Rakouské Národní banky Dr. R. Reisch pokládá za možné i žádoucí, aby měny všech zemí byly vybudovány na zlaté hodnotě; země při tom podrží i na dále své národní měny, poněvadž oběživo netvoří v žádné zemi výlučně zlaté mince, nýbrž doplňují je bankovky a jiné úvěrové prostředky, tím spíše, že směnitelnost za zlato nebude skoro ve všech evropských státech hned tak obnovena. Při bankovkách a jiných úvěrových prostředcích bude však hrát značnou roli současně posuzování poměrů země a důvěra k cedulové bance, kdežto při zlatých mincích neprijdou tyto subjektivní prvky v úvahu. Při efektivní zlaté měně musí se držeti fluktuace kursová v mezích objektivně určitelných zlatých relací, avšak za poměrů, které se dají skutečně očekávat, i po všeobecném přechodu k zlaté měně, budou se pohybovat tyto fluktuace v hranicích trvale širších, které však budou ovšem menší než v posledních letech. Albert Thomas, ředitel Mezinárodního úřadu práce pokládá za hlavní současný problem všeobecnou stabilisaci národních měn na zlatém podkladě, a to buď na základě staré nebo nové kovové parity, při čemž by bylo bráti zřetel na určité znehodnocení. Po válce by bylo bývalo snad možno pokusiti se o světovou měnu, nyní však se již poměry změnily. Prof. Dr. Othmar Spann považuje zlatou měnu za nemožnou, poněvadž podkladem peněz není ani nějaká vlastnost zboží, na př. zlata, ani pouhý právní akt, nýbrž »kapitál vyššího řádu«, t. j. peníze jsou připoutány k organické spojitosti všech hospodářských prostředků státně organisované hospodářské společnosti; proto je těžko udržeti v pohnutých dobách i menší mincovní a měnové unie, natož světovou měnu. Mr. C. Vissering pokládá světovou měnu ve formě bankovek nebo mincí za absolutně nemožnou, poněvadž směnečné kursy nepřestanou podávati hospodářskou situaci každé jednotlivé hospodářsky jednotné země. Na této skutečnosti utvoření světové měny nikdy nic nezmění, právě jako se nevyrovná v různých klimatech teplota tím, že se zavede stejné rozdělení stupňů na teploměru. Světová měna jako platební prostředek, který může jíti celým světem, již existuje a to ve formě zlata, které ve světovém hospodářském provozu všude se dá použiti jako směnný prostředek.

Dr. Lepař.

Ještě Stálý výbor. § 54, odst. 2 ústavní listiny předpisuje, že stálý výbor volí se ihned, jakmile se ustaví obě sněmovny. Zpráva o prvních schůzích obou komor nového Národního Shromáždění neobsahuje nic o volbě tohoto výboru, ač jiné výbory (na př. imunitní, iniciativní a p.) byly už zvoleny. Nebyl-li stálý výbor skutečně dosud zvolen, jest to podivné. Jednak proto, že je protizákonné, jednak proto, že stálý výbor funguje nejen v době, kdy není činnou Národní Shromáždění, takže by snad na jeho zvolení bylo času dost, ale také v době zasedání parlamentu. Tu jest ovšem jeho funkce jiná. Podle ustanovení §§ 81, resp. 80 jednacího řádu sněmoven a § 4 jednacího řádu Stálého výboru může býti tomuto výboru uloženo souhlasným usnesením sněmovny poslanecké a senátu, aby podal oběma sněmovnám společnou zprávu o naléhavé osnově vládní, nebo v těch případech, kdy usnesení obou sněmoven spolu nesouhlasí a nesouhlas nemůže býti odklizen podle § 44 ústavní listiny. V prvním případě jde o zkrácení řízení (při návrzích vládních), v druhém případě o odstranění nesouhlasu mezi oběma komorami (při návrzích vládních i iniciativních). Platí snad pro zákonodárce stará řehole z dob absolutismu: Princeps legibus solutus?

Státní rozpočet republiky Československé pro rok 1926. Důležitost, jež dnes obecně veřejným financím je přisuzována, nutí věnovati zvýšenou pozornost každé, zvláště informativní zprávě, předmětu tohoto se týkající, 3. číslo tohoto ročníku »Všehrd« přineslo stejnojmennou notici, v níž se uvádějí skutečnosti, s nimiž nelze zcela souhlasiti. Tak hned první tvrzení, jež převzato z oficiálního našeho tisku, nelze uznati za správné. Prvním aktivním rozpočtem republiky, a to i podle účetní uzávěrky, což zvláště padá na váhu, je rozpočet pro rok 1921. Státní výdaje bez investic činily tehdy 18.157 milionů, příjmy 20.258 milionů Kč. Z přebytku 2.101 milionu uhrazeny pak investice v obnosu 1.775 milionů Kč, takže i potom jeví se přebytek 326 milionů Kč. Tento »stabilizační« (Englišův) rozpočet je tedy prvním rovnovážným rozpočtem republiky. Rozpočet pro rok 1926 je tedy druhým aktivním rozpočtem, chceme-li prvním po deflačním období, jež definitivně uzavírá vracení se znovu k stabilizaci, jež tentokrát nabyla pevného právního podkladu novelou zákona o cedulové bance.

Výsledku toho bylo dosaženo hlavně zvýšením státních příjmů, tedy zvýšením tlaku na národní hospodářství, prostředkem to tedy hodně tíživým. Snížení státních výdajů, po němž dlouho se už ve veřejnosti volalo, nemohlo ani v tomto rozpočtu býti značnější měrou provedeno. Zklamaly zejména výsledky t. zv. restriktivního zákona, jež rozpočet eskontuje značným obnosem 473 milionů; ale uvážíme-li, že pense s tím související vzrostly o 247 milionů, redukuje se tento obnos na úsporu 225 milionů, jež nejsou však ani takto skutečnou úsporou, neboť řada dosavadních osobních vydání byla přesunuta do výdajů věcných. (Plat propuštěných zaměstnanců figuruje jako výdaje za práci honorovanou dle denní mzdy!)

Vyloučení zvláštního rozpočtu investičního stalo se v důsledcích zákona o komercializaci státních podniků nutným jeho doplňkem. Státní podniky mohou odtud býti uváděny v rozpočtu jen svým konečným výsledkem (přebytkem nebo schodkem) a se svými investičními potřebami jsou odkázány na úvěr jako každý řádný podnik. I tento úvěr je prelimitován rozpočtem pro rok 1926, a to částkou 870 milionů, jež stojí mimo rozpočet; tedy přece je zde jakýsi »investiční« rozpočet. Rovnováha rozpočtu však se tímto úvěrem neporušuje za předpokladu, že podniky úvěru toho potřebující mají ve své bilanci řádné rozpočty amortizační kvoty a příslušné úročení, a zůstávají-li při tom aktivními. Ostatní investice jsou výhradně investicemi administrativními, spadajícími většinou do oboru ministerstva veřejných prací, jež zcela správně jsou zařazeny do řádného rozpočtu, protože se týkají staveb veřejných budov a zařízení, jež nelze už činiti závislými na vyskytnutí se příznivého úvěru. Tyto administrativní inve-

stíce jsou v rozpočtu fundovány obnosem kolem 500 milionů. O tento obnos je také rozpočet pro rok 1926 vyšší než rozpočet pro rok 1925, který vykazoval mimo to investiční rozpočet asi 1300 milionů. Uvážíme-li, že z těchto 1300 milionů věnováno 800 milionů investicím podnikovým a 500 milionů investicím administrativním, a dále, že rozpočet pro rok 1925 končil schodkem 272 milionů, je zřejmo, že podstatně se v rozpočtu letošního roku nic nezměnilo. Jeho přebytek dosažen jen zvýšeným tlakem na národní hospodářství, jež už v roce předchozím volalo po snížení rozpočtu v poměru k stabilisované měně. Tento problém zůstává i za zlepšeného stavu našeho hospodářství, pozvolna se zotavujícího z deflačního údobí, dále problémem velmi ožehavým.

Rovnováha rozpočtová může však býti velmi vážně otřesena, objeví-li se, že preliminovaná čísla příjmů nejsou dobře fundována. Upozorním jen na některá. Vyhoví-li se požadavkům uhelného průmyslu o zrušení daně z exportovaného uhlí, snižuje se tím preliminovaná daň o 55 milionů. Příjem z cukru, rozpočtený obnosem 220 milionů zmenší se o jednu čtvrtinu, neboť smlouva z cukrovarníky končí měsícem září 1926. Konečně zvýšením tarifů bude menší i výnos daně přepravní. Jiná překvapení nejsou rovněž vyloučena, neboť při preliminování pracuje se vždy odhady.

Hlavní však obtíží odhlasovaného rozpočtu pro rok 1926 je okolnost, že nebere zřetele na dvě otázky velmi důležité, jež nutně musí býti tohoto roku upraveny a tudíž vyžadají si příslušného odrazu v rozpočtu. Je to otázka úpravy platů státních zaměstnanců, jež vyžadá si jistě částky 600—700 milionů, a otázka daňové reformy, od níž obecně se očekává nejen unifikace daňových předpisů, nýbrž i podstatné snížení daní.

Neuspokojuje konečně ani formální stránka rozpočtu, jehož definitivní úpravu na podkladě zvláštního zákona vzala si nová vláda za jeden bod svého programu. Odstavec toho programu, týkající se finanční politiky státní bere také zřetele na obě shora uvedené otázky, při čemž ovšem připadne hlavní úkol novému ministru financí.

V. Vybral.

Dějiny stavby pražské právnické fakulty v obrazech, tak by bylo možno nazvati řadu skizz a detailních návrhů a plánů, které byly shrnuty na výstavě pozůstalosti J. Kotěry v Obecní domě pražském. Lze tu sledovati osudy její stavby od prvních počátků, kdy ještě šlo o to, jak postaviti proti sobě dvě budovy dvou universit, německé a české, pak fási řešení theologická — právnická fakulta vis a vis a konečně poslední, současnou, stav nynější. Poněvadž stavba už počala a také podle ujistění vedoucích činitelů zdárně pokračuje, doufejme, že je to stadium skutečně poslední. Ale přesto bude asi tento přehled podaný na výstavě Kotěrově unikátní, protože pravděpodobně už se všechny návrhy pospolu nikdy nesejdou. Ča.

Starobní podpory pro t. zv. osoby přestálé. Ministerstvo sociální péče vypracovalo vládní návrh zákona o starobních podporách pro osoby, jež vzhledem k svému věku nejsou účastny sociálního pojištění. Návrh ten má 14 paragrafů a obsáhlou důvodovou zprávu.

Podpora starobní má činiti dle návrhu 500 Kč ročně pro osobu; poskytuje-li se dvěma osobám, žijícím ve společné domácnosti, snižuje se na ročních Kč 300— pro každého z nich. Osobám, které dostávají zdarma byt nebo výživu nebo jiné zaopatření, snižuje se podpora podle hodnoty těchto zaopatření. O podporu bude třeba žádati; žádosti ty bude nutno podávati u obecního úřadu bydlisté a rozhodovati o nich bude politický úřad I. stolice. Podpory poukazovány budou měsíčně předem a nemají právních následků podpory chudinské.

K úhradě starobních podpor má býti použito nejprve prostředků, poskytnutých zákonem ze dne 21. prosince 1921, č. 483 sb. z. a n., kterým se určuje peníz 130 milionů Kč k účelům sociálního pojištění; nestačí-li peníz tento, má býti opatřena úhrada z běžných příjmů stát-

ních. Zákon má nabýti účinnosti dnem 1. července 1926, tedy zároveň se zákonem o invalidním a starobním pojištění dělníků.

Zákon má se vztahovati na osoby, které překročily 65. rok věku, nejsou schopny výdělku, jsou nemajetny, jsou československými státními příslušníky, nepožívají požitků dle právních předpisů o sociálním pojištění, o požitcích válečných poškozců nebo o požitcích veřejných zaměstnanců; zákon nemá se vztahovati na ty osoby, které mohou dosíci nutné výživy od osob, povinných poskytovat jim výživu dle předpisů občanského práva. Vyloučení z požívání podpory jsou ti státní občané, kteří jsou oddáni opilství, dále pak tuláci, osoby štítící se práce a osoby, jež ztratily volební právo následkem rozsudku trestního.

Podle odhadu bude v prvním roce působnosti zákona podporováno asi 80.500 osob, z nich 25.700 mužů a 54.800 žen. Výdaje v prvním roce budou činiti přibližně 35.5 milionů Kč. Počet podporovaných osob bude ovšem rok od roku klesati; ve 20 letech poklesne na méně než desetinu osob podporovaných v roce prvním. Dr. Jindřich.

České zemské desky do archivu ministerstva v Praze. Ministerstvo spravedlnosti právě v těchto dnech se rozhodlo přenést české zemské desky uložené dosud v nedostatečných místnostech u zemského soudu v Praze na Ovocném trhu do archivu ministerstva vnitra v Praze. Tím konečně dostává se tomuto skutečnému pokladu starého českého práva bezpečného uložení a doufejme, že i náležité odborné správy. Neboť dosavadní uložení v tmavých a zcela nedokonale vyzbrojených místnostech za nevalného dozoru, takže kdysi mohly býti ve známých šlechtických sporech v nich provedeny i falsifikáty a dokonce také i některé kvaterny se ztratily, aby se jen šťastnou náhodou našly u antikvářů, bylo skutečně ostudou poděděnou po starém režimu. Budiž dovoleno vzpomenouti vděčně akce, kterou podnikl na přechodu do tohoto století Jaromír Čelakovský, jenž se domáhal uložení českých zemských desk v českém zemském archivu v Praze, do něhož náležely, poněvadž i jiné památky stavů českých, zejména i t. zv. malý stavovský archiv byl sem již při jeho zřízení r. 1868 přenesen. Tehdy přední náš historik snažil se o řádné jich uložení i o odbornou správu. Avšak usilování české strany bylo zmařeno Němci, kteří nechtěli vydati desky ve správu naší. Je jisto, že tímto rozhodnutím konečně bude zjednána náležitá náprava a zároveň ovšem se tímto skvělým darem povznášá archiv ministerstva vnitra na přední náš státní archiv. Bylo by si přáti, aby padla ještě jedna závěra, připomínající poměry notně daleko předpřevratové, totiž, aby nebylo třeba žádati o přístup do archivu ministerstva vnitra zvláštní žádostí, nýbrž jak je tomu ve všech archivech jiných a v cizině zejména, byly tyto bohaté fondy přístupny každému, kdo má vědecký zájem. Ča.

Přednáška Právnícké Jednoty v Praze. Ve čtvrtek dne 11. února 1926 bude přednáseti univ. prof. Dr. Václav Hora v posluchárně čís. I. »O vykonatelnosti cizozemských rozsudků podle Haagské konference z r. 1925«, na níž podá výsledky této konference a přehled otázky jistě velmi zajímavé. Počátek přednášky o 6. hod. več. Hosté vítáni. Ča.

Realisace župního zřízení. Poslední týdny přinesly nové rozvíření otázky župního zřízení. Powskytly se hlasy, že žádají úhrnem ponechání statu quo, totiž ponechání zemských celků se zemskými správami politickými a drobných okresních správ politických. Na Slovensku by měla býti zřízena nová zemská správa politická (místo ministerstva s plnou mocí). Vedle toho mají býti z dosud neuskutečněného v historických zemích zákona o župách převzaty župní svazy, t. j. sbor delegátů patrně podle navrhovatelů okresních zastupitelstev (snad chtějí tyto drobné okresy nazvat župami, což na věci nic nemění). Uvažuje-li se chladnokrevně o tomto návrhu, vyšlém ze strany národné demokratické a přijatému příznivě i tiskem lidoveckým — nejeví se přijatelným. Zapomíná, že dosavadní organisace správy byla podrobena již dávno

před převratem kritice a shledána nevyhovující. Byly to zejména velké zemské celky, na jejichž nevhodnost bylo poukazováno. V republice tyto celky vzhledem ku státu jsou relativně — což z hlediska správních účelnosti jest rozhodujícím — daleko větší. Autor odkazuje tu na svou stať v 8 čísle »Prerodu«, kde tuto otázku širěji rozvinul, než jest možno v této stručné glose. Rovněž účast laického elementu by byla ilusorní při navrhovaném zřízení. Okresy by byly příliš drobné pro širší akce, řada věcí, ač by nezajímala celou zemi by se nutně přenesla na zemskou správu (na př. elektrisace území obsahujícího dva nebo tři okresy). Avšak příliš veliká působnost zemské správy by přinesla zatlačení laického elementu. Neboť neúředník by neměl dosti odborných znalostí a hlavně volného času i zájmu aby pronikl příliš četnými otázkami, vztahujícími se na tak rozsáhlé území jako jsou zemské celky a proto příliš komplikovanými. Jedním z důležitých argumentů zastánců zemského zřízení jest ten, že se tím vyjde vstříc autonomistickým snahám Slováků. To jest však názor velmi povrchní. Takovou autonomií mají Slováci už dnes (ovšem místo zemské správy jest »ministerstvo«) a přece nejsou spokojeni. Dnešní heslo »administrativní autonomie« na které lůdáci v poslední době zredukovali svůj, dříve hodně radikální program, tuším má za podklad spíše konkrétní stížnosti do rušivého zasahování pražských politiků do slovenských věcí, než nějakou zvláštní organizaci. I při zcela zběžném pohledu na situaci jest zřejmo, že není řádnou zárukou větší autonomie zřízení zemské správy v Bratislavě, než zřízení jednotlivých žup — úřad v Bratislavě svou excentrickou polohou a tím, že na Slovensku vůbec jest špatné spojení by byl v daleko menším kontaktu s krajem a s lidem, než jsou jednotlivé župy — zvláště kdyby tu a tam bylo opraveno rozhraní žup. Naopak zemská správa v Bratislavě by se pravděpodobně dostala pod nežádoucně silný vliv pražských úřadů a tak by spíše byla překážkou rozumné autonomie a decentralisace než jejím nástrojem.

Pozorujeme-li naproti tomu župní zřízení tak jak bylo upraveno zákonem z 29. II. 1920 — 126 (o zřízení župních a okresních úřadů) a zákonem z 9. III. 1920 — 158 (o správním soudnictví) jest zřejma značná jednoduchost organizace, umožňující zjednodušení celé správy dnes tolik naléhavé. Dále značná účast laického elementu budí naději, že bude tak vyvážen jednostranný byrokratismus dnešní správy. Tato účast jest podstatnou složkou organizace v jiných státech Evropy, (Francie, Anglie, řada německých států a pod.) a nikde se nepomýšlí — po velmi dlouhých zkušenostech v některých zemích — na její odstranění. Jest tedy možno plným právem mluvit o úspěchu laické správy. K tomu přistupuje, že na Slovensku župní zřízení tam již zavedené se plně osvědčilo, a to podle jednomyslného úsudku i osob z kruhů národně demokratických. Při tom dlužno pamatovati, že právě tato část republiky měla dříve nejhorší samosprávu. Tím spíše slibuje župní zřízení úspěch v historických zemích. Dr. Zdeněk Peška.

Ministerstvo zásobování a — knihy. Podle zprávy, již přinesl některé denní listy, má se zabývat Stálá anketa spotřebitelů stanověním směrnic pro knižní aukce a patrně zvláště pro ceny antikvárních knih. Popudem totiž jsou hlavně stížnosti, že nákup antikvárních knih je značně ztížen, jelikož prodávacé žádá na antikváři přemrštěné ceny neb ceny dosahované v aukcích. Zprávy tyto, na něž reagoval jediný list denní (Dr. Thon v N. L.), jsou velice zajímavé. Zdá se, že ministerstvo zásobování v nedostatku jiných oborů, v nichž by mohlo uplatnit svou kompetenci, o níž přichází návratem do normálních poměrů, chce nalézt si nějaký nový obor působnosti. Pokud jde o aukce, nesmí býti zapomináno, že zdravá konkurence vynutí si sama regulování cen knih. Nelze pak nikomu předpisovati, chce-li dostatí vzácnou knihu, aby byl obmezen v nabídce, podobně jako je tomu mutatis mutandis i u prodávacé. Ostatně v dražbách jde právě o to, aby bylo co nejvíce vytěženo a konkurence koupěchtivých přece u ní rozhoduje. Má-li pak někdo z libůstky, či sběratelské vášně dáti neobvyklou cenu, je to proň

pretium affectionis, jež regulovati nemůže žádný úřad, nýbrž pouze konkurence a — zdravý rozum, event. samozřejmě plnější kapsa. Jinak je tomu u knih nezbytných. Ale tam také již minuly nejhorší doby, kdy nebylo možno tisknouti nová vydání. V tom směru jsme uvítali rozhodnutí nejv. soudu, že kniha jest věc nezbytné potřeby a že na př. musí býti označována ve výkladcích cenou. Ale i tam, kde snad cena knihy jest poněkud vyšší, lze dosáhnouti nápravy. Porovnejte na př. vydání nového Občanského zákoníka ve Všehrdské sbírce: kniha na znamenitém papíře ve výborné úpravě i vazbě, která by jinde stála nejméně 100 Kč, stojí pouze polovinu! Svépomoc tedy může velmi mnoho opravit. A co zbývá říci o stížnostech antikvářů? Snad by bylo dobře, chce-li Stálá anketa už o něčem uvažovati, aby si vyhledala případy, kde antikvář nakupuje knihy za necelých 25% (byly případy, kdy se čítaly pouze z předválečné ceny!) a prodává za 75% (kdysi i ceny poválečné), takže je výhodnější prodávati knihy staré, než nové, na nichž získá proti 50% pouze 33% resp. 40%. Tím lze si také vysvětliti zjev, proč řada knihkupectví po válce se rozšířila o antikvariáty. O těchto neblahých zvezech není samozřejmě třeba připomínati, že je to vyloučeno u s l u š n ý c h antikvářů. Ale lépe, když anketa o knihách pomlčí. Ceny jejich si zregulují ti, kdož jich potřebují, sami. Ča.

LITERATURA.

T. G. Masaryk: Světová revoluce za války a ve válce 1914—1918. Orbis.—Čin. v Praze 1925—650 stran. — Masaryk mluví sám o úvahách a vzpomínkách. Tím je naznačen vznik i forma knihy. Masaryk vzpomíná události, které vedly k osvobození národa a uvažuje, za jakých předpokladů vznikl svobodný náš stát a za jakých podmínek si jej udržíme. Zdůvodniti světový úkol našeho národa v minulosti i budoucnosti, vystihnouti jeho historické poslání, je životním dílem Masarykovým. V jeho velikých monografiích Jan Hus, Havlíček a Česká otázka jsou charakterisace nejlepších synů národa a z jejich názorů i života definuje Masaryk národní program. Správně je nazýván Masaryk posledním buditelem. Vychází z nich, stožtožuje se s nimi a pokračuje v jejich stopách; hledá a nalézá důvody pro nutnost existence našeho státu a co je hlavní, přesvědčuje jimi. Masarykova činnost literární, politická i revoluční jsou činnostmi směřující k osvobození, národnímu, státnímu i mravnímu. Myslím, že jsme si všichni dobře vědomi toho amateurského, platonického, neškodného zájmu, kterému se tak správně říká sympatie (cítíme s vámi, ale nic více), kterému jsme se ve světě těšili, ale na druhé straně víme, že sympatie tyto klesly na nulu, když se objevilo nebezpečí, že by mohly býti realizovány. Věci naše nebyly cizíne tolik blízké, aby se k vůli nim exponovala. Bylo ohromným dílem a vyžadovalo toto dílo velkého muže, aby dovedl překonati tento odpor před činem, který nám měl dáti svobodné místo mezi národy světa, který však znamenal pro cizí státníky učiniti z neškodné etnografické zvláštnosti středoevropské stát. Rozhodnouti znamenalo pro cizinu nejen blahovůli, ale hlavně zodpovědnost. A že vzala na sebe tuto zodpovědnost, předpokládalo důvěru v národ a důvěru v ty, kdo ten národ jí představovali. Byla to, myslím, hlavně činnost Masarykova, která přesvědčovala svou až nezvyklou opravdovostí, byla to jeho ohromná víra spojená s kritickou logikou, jeho nadšení i realismus, jeho odvaha i státnická moudrost, které způsobily ten nezvyklý zjev, že ti, kdo rozhodovali o světové konstelaci, uznali tohoto nepatrného profesora z národa skoro neznámého, poslance, který zastupoval jen malou politickou frakci, za sobě rovnocenného. A v tomto obdivuhodném sloučení vzácných zřídka kdy společně se vyskytujících vlastností vidím velikost Masarykovu. Zdá se, jako by nepatřil mezi nás, které skepse naučila pohrdati vírou a nahraditi nad-